

SZÖVEG –
POLYÁK ÁGNES gyógynövény-botanikus

SOROZAT –
ERDŐ-MEZŐ PATIKÁJA

Cseles magvetők

A növények többféle terjedési stratégiát fejlesztettek ki, hogy a magokat minél messzebbre juttassák az anyanövénytől.

♦ ÁLLATI FUVARRAL

Ha az ember márciustól novemberig az erdőt járja, a nadrágja és a haja telis-tele van mindenféle maggal. Így ismerkedtem meg a bojtorjással vagy a biciklim gumiját kiszűrő királydinnyével. Az állatok és az emberek által terjesztettek felülete horgas, a magok tépőzárszerűen megtapadnak az állatok bundáján vagy az emberek ruháján. Ilyenek a bojtorjás koldustetű, a közönséges ebnyelvűfű vagy az Amerikából jött veszedelmes gyomnövényünk, az átoktüske. Ide tartozik fontos gyógynövényünk, az apróbojtorján is. Több növény igénybe veszi a madarak szolgáltatását úgy, hogy a ragadós termések rátapadnak a madarak csőrére, és így szállíthatók el nagyobb távolságokba. Ilyen például a fehér fagyöngy ragadós álbogyója. A hangyák fontos terjesztői az ibolyamagnak, például az illatos ibolyának vagy a foltos árvacsalánnak. Egyes állatok bizonyos esetekben táplálékként összegyűjtik a terméseket, gondolva a szűkös télre, és odúba vagy a földbe elásva raktározzák azokat. Sok ilyen elfelejtett mag tavasszal kicsírázik, és így terjed. A madarak sokszor elfogyasztják a magokat, amelyeknek csírázását kedvezően befolyásolja a tápcsatornán való áthaladás. Ilyen az agresszívan terjedő inváziós növényünk a nyugati ostorfa vagy az ugyancsak gyorsan megletelepedő fekete bodza és a hamvas szeder. A húsos terméseket a gyümölcsevő madarak eszik meg, amelyeknek nem olyan fejlett a zúzógyomruk, így a magok kevésbé sérülnek.

KÉPMÁS-EST

a MOMKultban

MOMKult, Kupolaterem
1024 Budapest, Csörsz u. 18.

RAKÉTÁK, EJTŐENYŐSÖK, VITORLÁZÓK

Több őshonos növényünknel jellemző a belső folyadéknyomás túlfeszülése miatt kirepülő termés. Ezeket a fajokat önterjesztő növényeknek hívjuk. Túrásaink során gyakran találkozhatunk a kisvirágú nebánsvirággal vagy a virágrugó kakukktormával, amelyek félárnyékos helyen a turistaösvények mentét szegélyezik. Nemrég megjelent Magyarországra temetőiben a mediterrán uborkás magrugó vagy kirobbanó uborka, amely faj termésének kocsánya lassan elbomlik, a legkisebb érintésre is működésbe lép, és a terméseket képes 9-10 méterre is kilőni. Létezik olyan hüvelytermések, amelyek a külső és a belső termésfal rétegei, az eltérő szilárdságú és hidratáltságú részek miatt kialakuló feszítő erő hatására csavarodnak meg, és repítik el a magokat többméteres távolságba. Ilyen növényünk például a tavaszi lednek.

A szél segítségével terjedő magok nagyon aprók, vagy repítőkészülékkel vannak ellátva. A gyermekláncfű és a nagy bakszakáll esetében repítőszőrös kaszattermésről beszélünk, amely leginkább egy ejtőernyőre hasonlít. Az is előfordulhat, hogy a mag külső toklásának 10-20 centiméterrel meghosszabbodott szálkája lesz a szélvitorla, és segíti a növényt a terjedésben. Ilyen például a védett pusztai árvalányhaj. 2006-ban az év fája volt a magyar kőrís, amely esetében lependékről beszélünk, a juharoknál pedig ikerlependékről. Ezek forogva repülő szárnyas termések. Nagyon apró magjuk, amelyeket a szél könnyedén felkap és továbbfúj, a kosborféléknek van.

VÍZEN JÁRÓK

A vízzel terjedőkre jó példa a védett sulyom és a fehér tündérrózsa termése. A sulyom esetében a folyóvíz áramlása több kilométerre szállíthatja a termést. A magyar sóbolla, a homoki ballagófű és egy másik ilyen terjedésű növényünk a mezei iringó, amelyeknél a szél a kiszáradt növényi részeket több száz méterre elfújja, és csak később szóródnak ki az érett magok. Ezek a föld felszínén guruló termésterjesztő növények, amelyeket egyébként a spagettiwesternfilmekben előszeretettel használtak a kietlen és magányos vidék szimbólumaként és az izgalmak fokozására. ♦

2022.
Január
27.
19:00

NEKEM A KÉRÉS NAGY SZÉGYEN...

Miért nehéz kérni, és miért nem könnyű elfogadni? Mire van szüksége annak, aki nem szeret kérni, és mit lehet adni annak, aki nem mer elfogadni? Jelenetek és beszélgetések arról, mi rejtőzhet a ki nem mondott kérések és el nem fogadott szívességek mögött, és körbejárjuk kicsit az adással kapcsolatos közhelyeinket is.

Improvizációs estjeinken három jelenetet adnak elő a Nézőművészeti Kft. vendégművészei.

Színészek: Parti Nóra és Jaskó Bálint
Szakértő: Éger Csaba, pszichológus

A jelenetekről **Szám Kati**, a Képmás magazin főszerkesztője beszélget szakértő vendégünkkel.

A rendezvényt az aktuális járványügyi rendelet szerint fogjuk megtartani.

A Képmás-estre a belépés regisztrációhoz kötött, belépő egy Képmás magazin.

Regisztráció: kepmas.hu/kepmas-est

FŐTÁMOGATÓ:

RENDEZŐK:

SZÖVEG –
BOGÁRNÉ MÁRIA

SOROZAT –
ZÖLD MOZAIK

1

Drón hozza az ebédet?

Mire jók a drónok? A svédok szerint ételkiszállításra is, ahogyan ezt egy Aerit nevű cég Nimbi elnevezésű repülő szerkezetével bemutatta. Elegendő volt a már lebegő drónhoz az elküldésre szánt ételt felerősíteni, és az önműködően a megrendelőhöz vitte szállítmányát.

Az akkumulátormeghajtású kis drón 4 kilogrammig képes terhet szállítani. Automata csőrlőrendszere a rendeltetési helyen leereszti szállítmányát. Az Aerit üzemszerűen 2022-ben tervezi a drónos kiszállítást elindítani, egyelőre csak Svédország meghatározott helyszínein, de a távlati cél a szállítási módnak egész EU-ra kiterjesztése.

ZÖLD mozaik

Papír talajtakaró

Némely haszonnövény termesztéséhez sok helyen talajtakaró fóliákat alkalmaznak: ezek visszaszorítják a gyomosodást, visszatartják a nedvességet, és a talaj is hamarabb melegszik fel alattuk. Mivel e fóliák jelenleg kizárólag műanyag alapanyagúak, a lecserlésükkor keletkező, nem lebomló hulladéktömeg nem kevés gondot jelent. Ezért újabban lebomló, papír alapú fóliákkal kísérleteznek, a Fraunhofer Intézet vezetésével. A papír nagy előnye, hogy maradéktalanul és gyorsan lebomlik, sajnos túl gyorsan is: a papírfólia nem bír ki egyetlen szezont a talajon. Ha eső áztatja, nyomban felpuhul, és szétszakadozik. A szükséges élettartamot különféle bevonatokkal próbálják meg biztosítani. Ezek mellett ún. funkcionális cellulózzal, illetve nanocellulóz-anyaggal kísérleteznek, utóbbi esetén a cellulózzrostok megváltoztatott hosszúság-vastagság aránya már önmagában is nagyobb tartósságot biztosít.

2

Kép: Profimedia – Red Dot

3

Akkumulátor fából

A jelenleg leghatékonyabb lítium-ion-akkumulátorok elektrolitjainak kedvező hatásfoka mellett hátrányuk, hogy mérgező és gyúlékony anyagokat tartalmaznak, és a nagy áramerősségeknél kialakuló apró lítiumszálak, a dendritok pedig rövidzárlathoz vezethetnek. Egy kutatócsoport most fából fejlesztett ki olyan új anyagot, egyfajta nanoszálás cellulózt, amelynek – rézzel párosított – papírvékony rétege a polimereknek a tízszeresénél is nagyobb ionvezető képességű lehet. A velük kialakított szilárdtest-akkumulátorok problémamentesek, és csökkenthető általuk a környezetnek ártó lítiumbányászat is. Az eddigi szilárd, kerámia alapú akkumulátorokhoz képest, a hasonló jó ionvezető képesség mellett az az előnyük, hogy rugalmasak, így nem törékenyek. Tömeges alkalmazásuk forradalmasíthatja – és messzemenően környezetkímélővé – teheti az akkumulátorgyártást.

Szén-dioxid-kibocsátó erdők

A világörökség részeként 257 erdőt tartanak nyilván, ezek összterülete két németországnyi. Ezek között sajnos tíz olyan van, amely már több szén-dioxidot bocsát ki, mint amennyit elnyel. Ennek okai lehetnek aszályos periódusok, erdőtüzek és viharok, továbbá emberi beavatkozások, azaz legeltetés és mezőgazdasági tevékenység érdekében végzett illegális fakitermelés.

A kutatók szerint az elmúlt húsz év változásai az erdők 60 százalékát érintették, és a szén-dioxidot kibocsátó erdők száma a közeljövőben jelentősen megnövekedhet.

4

5

Terjedő villanyrollerek

Az egyre népszerűbb elektromos rollerek használatához még nem alakultak ki egyértelmű közlekedési szabályok, ezeket a KRESZ-ben is hiába keresnénk. Ezek a közlekedési eszközök 5–14 kilométeres távolságra használhatók célszerűen, főként a városi forgalomban. Elterjedésükhöz a Covid-járvány is hozzájárult, ugyanis sokan kerülni akarták a zsúfolt tömegközlekedési eszközöket. A legtöbb uniós országban, így nálunk is most dolgozzák ki az e-rollerekre vonatkozó szabályzatot, hiszen a járdán cikázó rollerek nem kis veszélyt is jelenthetnek. Fontos tehát, hogy a rollereket használók ne lógjanak ki a környezetükből haladásuk tempójával, különösen a zebrákon áthaladva, ezeken egy gyalogos tempójával kell közlekedniük. A vadul cikázó rollerezőket a rendőr már ma is megbüntetheti. Vita folyik a kötelező sisakhasználatról és arról, hogy például 12 év alatti gyerekek használhatják-e az e-rollert. Szóba került rollersuli indítása is.

Az e-rollerek egyébként strapabírók, 4–5 ezer kilométert is megtesznek problémamentesen. Súlyuk 15 kilogramm alatti, és összecukhatók, így autókban, tömegközlekedési eszközökön is szállíthatók.

Új kávéízhez kell szoknunk

Az aromája miatt legnépszerűbb arabica kávéfajta a klímaváltozás folytán visszaszorulóban van, rövidesen termesztésével már nem lehet kielégíteni a keresletet. Ez nemcsak a fogyasztók számára rossz hír, de termesztőinek megélhetését is veszélyezteti. Az arabica kávéfajta az Egyenlítő közelében 1000-2100 méter tengerszint feletti magasságban érzi jól magát, a térítők közelében már alacsonyabb termőhelyeken, 400-1200 méter között. Fontos, hogy a napi középhőmérséklet 18-22 °C között legyen, és fagy nem, vagy csak ritkán forduljon elő, és akkor is csak 0 °C közelében. A tartós szárazságot a növény rosszul tűri, viszont nagy a vízigénye, évi 1200-1500 mm csapadékra van szüksége, de arra is egyenletes eloszlásban, havonkénti minimum 70 mm mennyiségben. Ha három, ennél „szárazabb” hónap követi egymást, azt a növény már nem viseli el. A klímaváltozás folytán e feltételek egyre kevesebb helyen teljesülnek, emellé még újkeletű betegségek is társultak.

A kiútnak a Coffea Stenophylla kávécsereje ígérkezik, ez hasonlít legjobban az arabica ízére, emellett a klimatikus viszonyokra is kevésbé érzékeny. A növény egykor elterjedt volt Nyugat-Afrikában, az 1920-as évektől azonban termesztése gyakorlatilag megszűnt. A természetből is majdnem kiveszett, csak 2018-ban, 50 év után találtak vele újra. A stenophylla szárazságtűrő, melegebb helyeken is termesztethető, és ellenálló a kávérozsa nevű betegséggel szemben.

Napelempark és legelő

A napelemparkok számára alkalmas, nagyobb területek gyakran átfedésben vannak a legeltetésre alkalmas térségekkel. Elvileg tehát a napelemek elvennék a területet a mezőgazdasági tevékenységtől. De mi van, ha a kétféle hasznosítást egyesítik? Erre már rájöttek az USA-ban, ahol a napelem-telepítő vállalatok fizetnek a napelemekkel lefedett legelők tulajdonosainak, hogy juhaikkal a napelemek közti és alatti területeket lelegeltessék. Így a haszon kettős: a gyomok eltávolításával azok nem nőnek a napelemek fölé, leárnyékolva azokat, miközben az egykori legelők gazdái is jól járnak, hiszen pénzhez jutnak. A tevékenységhez már egyesület is alakult, Napelemes Legeltetési Szövetség (ASGA) néven. New York államban az iparág 2017 óta egyre bővül.

Felmerült, hogy a kecskék a juhoknál is alkalmasabbak lennének, mivel azok maradék nélkül minden zöldet lerágnak, de sajnos nem csak a növényzetet – félő, hogy a napelemek vezetékét is megkárosítanák. A tehének vagy lovak legeltetését pedig azért vetették el, mert azok túl nagyok, így ha a napelemekhez dörgölőznének, azokat könnyen tönkre is tennék.

Kipusztuló fajok

A világ faállományának felmérése alapján az elmúlt öt évben 58 497 fajfaj állapítottak meg. Ezek 20 százalékát fenyegeti a kihalás veszélye, és 141 faféleség már el is tűnt természetes élőhelyéről.

A fajgazdagság Közép- és Dél-Amerikában a legnagyobb, 23 631 fajfajjal, ezeket Dél-Ázsia és Afrika követi, viszont utóbbi helyen és Madagaszkáron van a legtöbb veszélyeztetett fajfaj. Európa, Ázsia és Amerika mérsékelt éghajlatú területein ezzel szemben a számuk kevesebb, azonban annak következtében, hogy e helyeken eleve kisebb a fajgazdagság és az erdősűrűség.

Egyelőre a szárazföldek 31 százalékát borítja (még) erdő, ezek fontos szerepet töltenek be a víz, a tápanyagok és a szén körforgásában. Egy brit tölgyfa például 2300 más élőlényel áll kapcsolatban. A Föld szénkészletének a felét tárolják az erdők, és az édesvíz háromnegyede is erdők vízgyűjtő területeiről származik.

Az erdők pusztulása egész ökoszisztémák összeomlásához vezethet, amiben az emberi tevékenységnek döntő szerepe van, bár olyan okok is közrejátszanak, mint az egyre gyakoribb erdőtűzek, például Kaliforniában, Ausztráliában és Indonéziában (amelyek közvetetten szintén az ember környezetpusztításának következményei).

Pazarló fogyasztás

Közismert dolog, hogy a fogyasztási cikkek gyártásában az egyik, ha nem a fő szempont, hogy azokat minél hamarabb lecserélni kényszerüljön a tulajdonosa, így egyre újabb és újabb készülékeket lehessen gyártani és eladni.

Különösen kritikus a helyzet az elektronikai és elektromos termékek piacán. 2021-ben 57 millió tonnánál is több elektronikai eszközt dobtak ki.

Egy 2019-es jelentés szerint a világ összes elektronikai hulladéka 62,5 milliárd \$ értékű, ami több mint sok ország GDP-je. Ugyanakkor egyetlen tonna leselejtezett mobiltelefon több aranyat tartalmaz, mint 1 tonna aranyérc. Az ún. e-hulladék, amit a mobiltelefonokon kívül leselejtezett vízforralók, tévék, hűtőszekrények, elektromos játékok alkotnak, évente 2 millió tonnával lesz több. A problémát nemcsak az egyre több ilyen jellegű hulladék jelenti, hanem az is, hogy a felhasznált nyersanyagforrások végesek. Ezekbe az eszközökbe számos esetben gyakran már ritka és máshol is szükséges anyagot építettek be. Így például a mobiltelefonokban felhasznált gallium napelemeknek, távcsöveknek, LED-eknek, orvosi hőmérőknek is fontos alkotórésze. Az ezüstöt tükrökhöz, napra sötétedő, ún. reaktív lencsékhez, továbbá érintőképernyőkhöz való antibakteriális textilekhez és kesztyűkhöz is felhasználhatják. Az arzén tűzijátékok, favedő szerek fontos alapanyaga. Az indium tranzisztorokba, mikrochipekbe építhető be.

A gyártók és a felhasználók hozzáállásának megváltoztatása mellett fontos még e hulladékoknak a szervezett gyűjtése és újrafeldolgozása. Minden tonna e-hulladék újrafelhasználása 2 tonna szén-dioxid kibocsátását akadályozza meg.

SZÖVEG –
BOGOS ZSUZSANNA

SOROZAT –
VÉGY EGY RÉGI RECEPTET!

ETTÉK-E

A MAGYAROK TEKNŐST?

Ha felütünk egy szakácskönyvet, számtalan izgalmas ételneven akadhat meg a szemünk. A közelmúltból a rántott löncshús láttán szaladhatott fel a szemöldökünk, a régi, gasztronómiával foglalkozó könyvekben pedig a medvetalp szúrhatott szemet. Nekem mind közül a teknős tetszett meg leginkább, ezen hökkentem meg legelőszőr, és ezt kezdtem el keresni aztán minden szakácskönyvben. Meg is találtam jó néhányszor, így aztán, amikor blogot kezdtem írni az elfelejtett magyar ételkultúráról, a teknőssel kezdtem a sort. De vajon tényleg meg is ették? Kik? És hogyan?

◆ Hiába szerepel egy csomó régi szakácskönyvben a teknős, ez még nem bizonyít semmit. Fordítások is akadnak ezek között, ráadásul semmi nyoma ennek az alapanyagnak a mai konyhánkban. Másfelől viszont, több évszázadra visszamenően megtaláljuk gyűjteményeinkben a teknős-recepteket, márpedig ennek nem sok értelme lenne, ha egyáltalán nem lett volna rá igény. A néprajz és néhány régi számadáskönyv eldönti a kérdést.

HOGY KERÜL A BÉKA A LEVESBE?

A teknőslevesről a Távols-Kelet juthat eszünkbe. Először én is A palota ékköve című koreai sorozatban láttam az asztalon lassan mászó állatra ráközelítő kezét, amely gyorsan bedobja az állatot a főzővízbe. A mocsári teknősről ugyanakkor azt írja a Néprajzi Lexikon, hogy még a 19. század végén is ették a Nagykunság mocsaras részén. Száz évvel korábban a Sárrétről ezres nagyságrendben került Esterházy Pál hercegi asztalára belőle, és a bécsi udvart is jóllakattuk párszor ezzel az állattal. Páncéljával a fájós torkot, vérével az ötvert próbálták gyógyítani a népi orvoslásban bízó. Az Alföldön a moslékhoz keverték, hogy elkerüljék a disznót a járványok, a pásztorok

pedig botfejek, ostornyelek díszítéséhez használták a teknős páncélját. Benda Borbála kutatásaiból tudjuk, hogy már az 1600-as években része volt a böjti ételsornak, Szécsényben a ferences kolostor melletti halastóban pedig a tenyésztéssel is megpróbálkoztak.

TÁNYÉRBAN ÉS PÁNCÉLBAN

Mégiscsak érdemes tehát felütni régi szakácskönyveinket egy-két teknőcös receptért – akár fordításról van szó, akár nem. Bornemissza Anna 1680-as szakácskönyvében (ami egy német könyv magyarra ültetése) kilenc ételt találunk: készíthették ez alapján pástétomként, levesként, sültjét citrom- vagy bormártással, esetleg egreslével kínálva, illetve a teknőbe visszatöltve is asztalra tették. A Czifray-könyvben (1829) ott van a klasszikus leves, amihez az apróra vagdalt húst vajon pirították, petrezselyemmel, majd liszttel meghintették, borsólevet (borsóhéjból főzött alaplé) öntöttek rá, borssal, szerecsendió-virággal fűszerezték, végül pedig tejföllel behabarva, pirított zsemelével tálalták. Magyar Elek (1939) azt írja, minden kanál új szenzációt jelent a teknőslevesből, amelybe ekkor már madeira bor, konyak, zöltség is került,

A hamis teknősbéka leves németországi változata, gombával

levesbetétként pedig teknőshúsból készült gombócok. De nemcsak leves lehetett, *Németh Zsuzsána* (1858) gyűjteményében ott van a töltött, a véres mártásban úszó, valamint a rántott teknős. *Kugler Gézánál* (1899) megtaláljuk például a teknőshasé elkészítésének fortélyait, és ő az, aki már megemlíti a boltokban kapható teknőskonzervet. Ezzel dolgozni a teljesen kezdőknek sem lehetett gond: a konzervet spanyol mártással leöntve, gombával, paprikával megszórva tálalták. A teknőskonzervet egyébként *Podruzsik Béla* 1928-as receptje is említi.

Konzerv hiányában viszont a hús előkészítése a háziasszonyra maradt. Ennek mikéntjét egészen horrorisztikus leírások őrzik például *Kugler* és a tortájáról ismert *Dobos C. József* könyvében (1881), ezek idézését inkább mellőzzük.

JÁTÉKOS JELEN

Ma a mocsári teknős hazánkban védett állat, életterének drasztikus csökkenése miatt. Mentőötletként viszont itt a teknősleves borjúfejből készült „hamis” változata, mely a 19. századtól kezdve egész Európában elterjedt volt. Épp *Dobos* említi, hogy Angliából „bádogszelenczékbe” zárva „küldik szét mindenfelé”. A receptet a jelen is felfedezte,

Heston Blumenthal három Michelin-csillagos éttermének egyik ikonikus fogása lett, sőt egy londoni múzeum kiállítási tárgya.

A RÉGI FOGÁS LENYŰGÖZŐ, BLUMENTHALRA JELLEMZŐEN JÁTÉKOS KÜLSŐT KAPOTT:

a levesalap például aranyfüsttel beborított zsebóra formájában került az asztalra, egy teáscsészében (a vacsora a *Bolond Kalapos* teapartiját idézi meg), hogy a ráöntött forró víz oldja majd fel.

Az *Alice Csodaországban* klasszikus illusztrációja által ihletett fogást egy különleges, viktoriánus vacsora-est keretében szolgálták fel először, 11 évvel ezelőtt. Én is ennek révén találkoztam a teknősfogyasztás európai hagyományával – ezért is örültem meg annyira, mikor először találtam magyar könyvben ilyen receptet. ♦

SZÖVEG –
VANYOVSZKI MÁRIA

A Salon
BUDAPEST

A menyasszonyi IGAZI SLOW FASHION

Első méretre szabott, magyar dizájnertöltözékemet Mileji Claudiától rendeltem tíz évvel ezelőtt. A fiatal, zalaegerszegi lány akkor még el sem kezdte a MOME-t, de már olyan ismert nevekkel együtt vonultatta fel a ruháit Budapesten, mint Makány Márta vagy Tóth Bori.

- ◆ Személyes találkozásunkkor, az üzletelés során szimpatikusak lettünk egymásnak, így követtük egymás életútját. Claudia elhívott a MOME-s diplomavédésére, majd a mestermunka-kollekciójának bemutatójára.

Első menyasszonyiruha-kollekciója tavaly debütált. Az öltözéksor a Design Hét szervezőit is megfogta, és beválogatták a programba, amely a járványhelyzetre reflektáló alkotásokra fókuszált.

A legbizonytalanabb időkben ihletődöttöltözékek egyedisége abban rejlik, ahogy az alkotó páratlan odafigyeléssel reagál az esküvőjüket tervező menyasszonyok helyzetére. Az utóbbi két év történései megnehezítették a szervezéseket: gyakran vált kérdésessé a dátum, a helyszín, hogy kik és hányan lehetnek ott. A fiatal tervező úgy készítette el az öltözékeket, hogy minden ruhában benne van legalább két alternatíva. Így alakul át a három méter uszályú, alkalmi, fekete csoda két mozdulattal magasan sliccelt, kapucnis estélyivé, vagy lesz a szűk körű, polgári esküvőre alkalmas, kis fehér miniruhából egy organza rátéttel uszályos látványosság.

Claudiát már kislányként hívta a szakma, állandóan rajzolt, a Barbie-jait öltöztette, majd a nagymamájától varrni is megtanult. A családi elvárás azonban komolyabb pályák felé terelgette:

„Tizennyolc évesen odamentem az apámhoz, hogy az Iparművészeti Egyetemre akarok jelentkezni. Apám nem támogatta az ötletemet, kérte, hogy tanuljak egy megfoghatóbb szakmát. Jelentkeztem hát a közgazdászra és a jogra. Mind a kettőre felvettek, a közgázt választottam és végeztem el. Utána megint odamentem apámhoz, hogy megvan a diplomám, most már szeretnék egy művészeti képzést is” – meséli. Claudia 25 éves volt, amikor először találkozott divattervezőkkel.

Kép: Udvardi Attila

ruha

Mivel a többség a MOME-n diplomázott, ő is azt vette célba. Pár éve végzett, ma már ő is tanítja a tervezést.

Ruháit már tíz éve vásárolták, amikor rászánta magát, hogy saját brandet indítson. „Szerintem Magyarországon még fejlődik a hétköznapi dizájnerviseletnek a kultúrája. Nincs annyi megrendelő, hogy egy márka csak ilyen ruhákból nyereségesen fenn tudja tartani magát. Az esküvői ruha az egyetlen szegmens, ahol ugyanaz az igényesség jellemzi a keresleti és a kínálati oldalt. Egy menyasszonyi ruha készítésében ott van az egész szakma esszenciája. Ez valóban arról szól, hogy lassú divat, slow fashion. Megismerem a személyt, akinek szól az öltözködés, a méretére készül, az ő egyedi igényei szerint, miközben én is minőségi anyagokkal dolgozhatok. Haute couture – a legmagasabb szintje a divatnak.”

Claudia az ELUSIVE kollekciónak ihletéséhez már a 2022-es trendeket vette figyelembe, amely a viktoriánus kor öltözékeinek stílusához nyúl vissza. Ahogy a második világháború után Dior is ráérezett a nők vágyára, hogy az egyenes vonalú, férfias ruhák helyett

az idomaikat hangsúlyozó, nőies ruhákat szeretnének viselni. „Kifejezetten egy olyan kollekciónak akartam létrehozni, ami nem a futurisztikus, rohanó hangulatot adja vissza, mint most az életünk, hanem megtestesíti mindazt a báj, romantikát, lassúságot, amire egy házasságra készülő nő vágyik. Miközben megjelenik a ruhákban a viktoriánus kor eleganciája, a vonalvezetésben a mai, modern nő igényeit követem, aki tudatos, kézben tartja az életét, és maga választ.”

A viktoriánus érára jellemző stílusjegyek jelennek meg a sonkajakkban, a puffos vállakban, a fűzőkben, a finom csipkékben, a gombokban és az íves sziluettekben. Kiegészítőként kesztyűket és kalapokat társítottak a kreációkhoz. A styling goth kiegészítőkkal bővült, utalva a korszak gótikából eredő jegyeire. A ruhák beépített fűzővel formálhatóak alkatok szerint: „Fontos szempontom volt az alakformálás, mindegyik ruhában van beépített fűző, ami a viselőjének előnyös, és tartást ad.”

Az egyén személyes stílusához és az esküvője hangulatához ajánlott és változatosan alakítható öltözékek

egyedi módon variálhatók, nemcsak a kiegészítőkkal, hanem extra szoknyákkal, ujjakkal, vállakkal: „Törekedtem arra a tervezés során, hogy a korszak romantikáját ötvözzem a modern idők megkövetelte variálhatósággal. A ruhák klasszikus, mégis érzéki és játékos öltözékek: a forma és stílus váltásával különböző hatást érhetünk el egy adott öltözéken belül, attól függően, hogy polgári és templomi szertartásokon, vagy baráti koccintáson viseljük őket.”

A tervező luxusanyagokat használt a kreatív alkotásoknál: selyem, organza, szatén, düssesz, tüll, zsinóros csipke, kézi csipke, 3D-s csipke. Az alkotói folyamat érdekessége, hogy a járványhelyzet bezártságában Claudia életében először mindent online koordinált. A tervezés a pandémia alatt zajlott, maga a rajzolás pár hét volt, talán egy hónap. Claudia ilyenkor Zalaegerszegen lemegy az otthoni műhelybe, és bezárkózik. Eltűnik akár egész napra. Néha enni is elfelejt, miközben repkednek a papírok, és több száz vagy több ezer terv készül, amikből kiválasztja a legjobbakat. „Amikor mindenki a legnagyobb

fájdalmakat élte át, és azt sem tudtuk, mi lesz, én rajzoltam” – idézi fel azokat a napokat. Az anyagokat is úgy rendelte meg, hogy katalógust kapott kicsi darabokkal. A különböző munkafolyamatokat is online egyeztetették a modellezővel és a varrónővel.

Az elkészült öltözéksor különlegessége, hogy a fehérek mellett nemcsak piros, de fekete ruha is készült. A fekete nagyon sokáig nem a gyász, sokkal inkább a tekintély, a hatalom és az ünnepélyesség öltözéke volt. Vannak kultúrák, ahol ma is az, és a fehér a gyász színe. Az első híres nő, aki fehér ruhát készíttetett az esküvőjére, I. Mária skót királynő volt. A népszerűségét Viktória brit királynő hozta el, aki 1840-ben szintén a fehér menyasszonyi ruha mellett döntött – a többi pedig már történelem. Claudia a történelmi háttér ismerete mellett saját személyes élményeit is belefűzte ezekbe a ruhákba, és tudatosan döntött a fekete mellett is: „Akartam bele valami meghökkentőt. Ami nem szokványos, kilóg, különc, elsőre úgy tűnik, hogy nem oda való, aztán meg kiderül, hogy az a legjobb választás...” ♦

SZÖVEG –
SZABÓ EMESE

A NŐ, HA KARRIERT SZERETNE

A nők karrierútja a férfiakénál általában nehezebb, más kihívást jelent számukra a vezetői pozíció. Mik az erősségeik és a nehézségeik, mi jelenti számukra a legnagyobb kihívást? Mennyit számít, ha a munkahelyek figyelnek arra, hogy a család a karriernek ne lássa kárát?

◆ Női karrier mint olyan, csupán néhány évtizede létezik, de ma már a munkavállalásban az anyagiak mellett a karrier és az önmegvalósítás szerepe is egyre nő. A statisztikák ennek ellenére is azt jelzik, hogy a legtöbb országban a nők karrierlehetőségei jelentősen különböznek a férfiakétól. A helyzetet jól mutatja, hogy eleve kevesebb nő dolgozik, viszont ők általában többet – mégis kevesebbet keresnek. A vezetői pozíciókban a nők aránya jellemzően alacsonyabb, aminek hátterében általában az áll, hogy miközben rájuk hárul a munka és a magánélet összeegyeztetésének terhe, az ilyen posztoknál sokszor még kevésbé van lehetőség a rugalmas munkavégzésre, a váltott, otthoni munkamegosztásra. Mindeközben a nők életében sokkal többet számítanak azok az időszakok, amelyek pusztán a „női létből” adódnak. Klasszikus példa erre, amikor a gyerekvállalás miatti többéves kiesés után a nők eleve nehezebben tudnak visszatérni a munkahelyükre, kevésbé képesek visszailleszkedni a munka világába.

ELŐNY VAGY HÁTRÁNY?

A nők karrierjük során olyan nehézségekkel is találkozhatnak, amely a női neveltetésből, a társadalmi szerepeknek való megfelelésből adódik. Például hogy a lányokat arra

nevelik, hogy kedvesek, szerethetőek, türelmesek legyenek. Ami persze szép dolog, de vezetői beosztásban nem szerencsés, ha a főnök elsődleges célja az, hogy elnyerje mindenki szeretetét, átvállalja a másik munkáját. Hiába ösztönös ez, a bajbajutottakat sem kell automatikusan védelmezni, mindig fel kell mérni ennek jogosságát. Ha ugyanis szó nélkül hagyjuk a hibákat, rossz szokásokat, akkor azzal csak megerősítjük az amúgy helytelen viselkedést. Az is gyakori, hogy a nők ezt a késztetést felismerve túlkompenzálnak, ellensúlyozni kívánják tulajdonságaikat azzal, hogy hidegnek és ridegnek, a kelleténél szigorúbbnak mutatkoznak. Mert egyszerűen félnek attól, hogy ha kiderül „gyengeségük”, akkor azt a munkatársak, beosztottak kihasználják. Emiatt fontos, hogy a női vezetők (és persze a férfiak is, de a nők általában nehezebb helyzetben vannak) asszertív kommunikációra törekedjenek. Ezzel a megoldással érdekeinket úgy tudjuk érvényesíteni, hogy közben a beosztottakat, kollégákat nem nyomjuk le, de alájuk sem rendelődünk.

KEDVESEN, DE HATÁROZOTTAN

Az asszertív kommunikációnak öt fontos lépése van, az első, hogy a helyzeteket mindig tárgyilagosan

mutassuk be. Például ha egy munkatárs már sokadszorra késett a héten, akkor ezt mondjuk el neki, de csak tény-szerűen, kommentárok nélkül. A következő lépés az úgynevezett énközlés, amelynél azt kell elmondanunk, hogy mit érzünk a helyzettel kapcsolatban. Például hogy az a benyomásunk, számára a pontosság nem annyira fontos, mint nekünk vagy a többi kollégának. Nem szabad elhagyni a harmadik lépést sem, amelyben megértésünket, empátiánkat fejezzük ki. Tehát el kell mondani: tudjuk, hogy mostanában nehéz a családot és gyerekeket összeegyeztetni a munkavégzéssel, ezzel a problémával magunk is találkozunk, de léteznek erre megoldások. Negyedik lépésben azt kell a munkatárs tudomására hozni, hogy mit szeretnénk tőle kérni. A példaként használt helyzetben azt, hogy a jövőben jobban figyeljen a pontos érkezésre. A beszélgetést záró ötödik lépésről sem szabad elfeledkezni, amelynek során azt kell a kollégával tudatni, hogy mire számítson, ha a helyzet nem változik. Például hogy a kiesett időt pótolnia kell, vagy le kell vonni a fizetéséből. Ez az ötlépcsős kommunikációs módszer a legkülönbözőbb problémák megoldását segítheti anélkül, hogy annak káros következménye lenne, rontaná a munkahelyi hangulatot.

AZ APAKÉP ÉS A FŐNÖK

Gyakori probléma az is, hogy a nők a ranglétrán feletük álló férfiakban egyfajta apaképet keresnek. Viszont ha a főnökre apafiguraként tekintünk, akkor olyan elvárásaink lehetnek vele szemben, amelyeknek nem fog megfelelni, ráadásul az sem lesz világos számára, miért viselkedünk vele furcsán. A lefelé történő kommunikációval is óvatosan kell bánni, az ugyanis szintén árthat a női karriernek, ha a munkatársaknak túlzottan kitárulkozunk, megosztjuk velük személyes ügyeinket, dilemmáinkat. Persze lehetnek barátságok úgymond házon belül, de az „egyszerű” kollégáknak nem jó ötlet mindent elmesélni, mert azzal egyrészt visszaélhetnek, másrészt azt a látszatot keltheti, hogy a vezető gyenge. Kitárulkozni a felettes felé sem szerencsés, mert ő tekintheti ezt olyan vészjelzésnek, ami miatt igyekszik megóvni bennünket a további stressztől, a komolyabb munka jelentette kihívásoktól. Látszik tehát, hogy nagyon vékony mezsgyén kell egyensúlyozni, a sikerhez pedig a munkahely támogatása is elengedhetetlen. ♦

FIGYELNI A CSALÁDRA

A nők karrierjét a vállalatoknak is segíteniük kell, még akkor is, ha ez a cégek részéről is áldozatot kíván. A magyarországi Tescónál például világviszonylatban is magas a nők aránya a vezetők között, de úgy gondolják, hogy ennek még jobban igazodnia kell a lakosság és a felsőoktatásban végzetek nő-férfi arányaihoz. A cégnél jelenleg a munkaerő 67 százalékát adják a nők, míg a felsővezetők és igazgatók körében 44 százalékos ugyanez az arány. A további javulás érdekében a vállalat mindent megtesz azért, hogy beosztástól függetlenül egyenlő lehetőséget biztosítson a nők és a férfiak számára, ezt a munkatársak beszámolóí is alátámasztják. Szederkényi Dóra, a cég mezőkövesdi áruházvezetője például kiemeli, hogy az életében nagyon meghatározó volt a gyermeke születése, és mivel a munkája rugalmasan végezhető, így minden a gyermeke számára fontos eseményen részt tud venni. Farkas Renáta jelenleg bolti eladó, a munkakeresés során pedig alapvető szempont volt számára, hogy olyan helyet találjon, ami összeegyeztethető a családdal. Boltvezetője olyan munkaidő-beosztást biztosít számára, ami lehetőséget teremt arra, hogy kislányával minőségi időt tölthessen. Részt tud venni a vállalati képzéseken is, amelyeknek köszönhetően magasabb pozíciókat is megpályázhat, ebben főnökei is támogatják. Hosszú távú célja, hogy előbb műszakvezetői, majd boltvezetői pozíciót töltsön be a cégnél.